

Raaijmakers, H. (2009) Libellenmonitoring op de Stakerbergseheide en Vierhouterheide in 2008 met sinds 2007 2 nieuwe vennen erbij. - eigen uitgave auteur, Harderwijk.

Rintjema, S.; Jager, H.J.; Jager, T.; Kunst, T.; Boer, E.P. de; Grimm, R. (2009): Inventarisatiejaarverslag It Fryske Gea 2008. - It Fryske Gea - afdeling Natuurkwaliteit, Olterterp.

Schaminée, J.; Aggenbach, C.; Crombaghs, B.; Haan, M. de; Hommel, P.; Smolders, F.; Verberk, W.; Waal, R. de; Wallis de Vries, M.; Weeda, E. (2009) Preadvies beekdalen Heuvellandschap. (Rapport DK nr. 2009/dk108-O) - Directie Kennis - Ministerie van LNV, Ede.

Swaay, C.A.M. van; Groenendijk, D.; Plate, C.L. (2009) Vlinders en libellen geteld: jaarverslag 2008. (Rapport VS2009.07) - De Vlinderstichting, Wageningen.

Termaat, T. (2009) Beekherstel en beeklibellen op de Veluwe. - De Vlinderstichting, Wageningen.

Termaat, T. (2009) Vennen, laagveen, hoogveen, beken: leefgebied van libellen. - De Vlinderstichting, Wageningen [serie brochures].

Termaat, T.; Kalkman, V.J. (2009) Tussenrapportage Verspreidingsonderzoek libellen 2009. (Rapport VS2009.27) - De Vlinderstichting, Wageningen.

Termaat, T.; Kalkman, V.J. (2009) Verspreidingsonderzoek libellen 2009. (Rapport VS2009.28) - De Vlinderstichting, Wageningen.

Tombeur, F.L.L. (2009) Natura2000-gebied Canisvlietse Kreek: jaarrapport 2008-2009 vogels & ongewervelden. - Werkgroep 'Behoud Canisvliet' p/a Jan Sanderse, Sas van Gent.

Weide, M.J.T. van der (2009) Libellen Empese & Tondense heide en de Zilvense broekbeek: 2005-2008: natuurontwikkeling blijkt een succes. - Eigen uitgave auteur, Zutphen.

Wouda-Schipper, J.; Wouda, H.A. (2009) Rapport 2009: Leemputten bij Staverden; Verbrande Bos Landgoed Staverden: libellen; dagvlinders; vogels; paddestoelen. - eigen uitgave auteurs, Ermelo.

Groene Glazenmaken in de stad Groningen (vervolg)

In de NVL Nieuwsbrief van november 2009 verscheen een kort stukje over de ontdekking van de Groene glazenmaker in Groningen. Omdat ik in de zomerperiode van 2009 tweewekelijks een inventarisatieroute heb gelopen door de wijk Drielanden en hierbij de populatie van de Groene glazenmaker ontdekte leek het mij een goed idee dat ik het nodige over de vindplaats zou schrijven. De inventarisaties vonden overigens plaats in het kader van de monitoring van de Stedelijke Ecologische Structuur in opdracht van de gemeente Groningen, uitgevoerd door Koeman en Bijkerk B.V.

Tijdens de inventarisatie deed ik altijd een smal slootje aan aan de noordostrand van de wijk Rietlanden, waarin Krabbenscheer aanwezig is. Het slootje lijkt onder invloed te staan van kwel, omdat er verschillende kwelindicatoren groeien zoals Holpijp en Grote boterbloem. De watergang is ongeveer 140 meter lang, een meter of 3-4 breed en ruim 1 meter diep. De oeverbegroeiing is kruidenrijk en over het algemeen vrij ruig. Opvallend is dat de direct in het verlengde van de watergang gelegen sloten geheel geen of slechts zeer weinig kwelindicatoren bevatten en een eutrofe indruk wekken door het slechte doorzicht en de dichte rietvegetaties die de sloten vullen. Aan de westzijde van het slootje liggen tuinen met gecultiveerde struiken, terrassen en woningen en aan de oostzijde een open, niet al te vaak gemaaid, klaverrijk grasland met enkele sloten. Al vroeg in het jaar bleek het betreffende slootje best interessant te zijn. Tijdens verschillende rondes vlogen er vroege glazenmakers, waarvan ik ook larvenhuidjes aantrof. Ook andere meer algemene soorten waren goed vertegenwoordigd. Toen had ik echter nog niet verwacht dat zo'n klein, geïsoleerd gelegen fragmentje in het landschap interessant kon zijn voor de Groene glazenmaker.

Op 10 augustus liep ik op een zonnige dag opnieuw een inventarisatieronde om bij de sloot waar alles om draait, net als anders weer een groot aantal paardenbijters te noteren. Echter, deze keer was de eerste 'Paardenbijter' die ik zag opvallend groot en groen terwijl ze zich ritselend een weg baande tussen de krabbenscheerplanten. Vreemd! Uiteraard bleek al snel dat het een eiafzettend vrouwtje van de Groene glazenmaker betrof! Nadat ik was gekomen van de eerste schrik heb ik de rest van de watergang extra goed onderzocht en vond nog 4 andere exemplaren van de Groene glazenmaker. Allen vrouwtjes, allen eitjes afzettend.

Op 18 augustus was ik opnieuw in het gebied en zag ik 2 vrouwtjes, maar deze keer ook een laag boven de Krabbenscheer patrouillerend mannetje. Kort daarop heb ik op een avond mijn waadbreek aangetrokken en ben ik de sloot in gestapt om huidjes te zoeken. Na vrijwel elke krabbenscheerplant minutieus te hebben uitgeplozen stapte ik de sloot uit met een bak vol huidjes van de Paardenbijter en een treurig gevoel: geen huidjes van de Groene glazenmaker.

Toevallig had een aanwonende mij al meerdere keren rond zien lopen en vroeg wat ik in en langs de sloot liep te zoeken. Na een korte uitleg over de inventarisatie zei ik dat meneer een toch wel heel leuke soort in zijn "achtertuin" had zitten. Op mijn mededeling dat de Groene glazenmaker afhankelijk is van Krabbenscheer reageerde de man verrast. Hij wist mij mede te delen dat deze plant nog maar een jaar of 3 in de sloot groeit. Hij zei ook de naam te weten van de persoon die de plant indertijd naar Drielanden heeft gebracht. "Het was echt maar 1 plant hoor, overigens afkomstig uit de omgeving van Pieterburen", aldus de rood aanlopende aanwonende.

Dit alles roept uiteraard de vraag op waar de Groene glazenmaker vandaan komt. Op een actueel verspreidingskaartje blijkt dat ter hoogte van Pieterburen (waar de aanwezige Krabbenscheer zijn oorsprong kent) groene glazenmakers worden waargenomen. Het is mogelijk dat er larven of eieren zijn mee gereisd met de verplaatste Krabbenscheerplant. Of er voldoende larven of eieren in 1 plant hebben gezeten om minimaal 5 vrouwtjes en een mannetje te doen uitsluipen is niet duidelijk. Mogelijk dat er al langer een kleine populatie aanwezig is geweest welke over het hoofd is gezien. Verder is er in Woudbloem (ongeveer 10 km van deze locatie) een kernpopulatie van de Groene glazenmaker aanwezig. De soort is een goede vlieger en kan deze afstand tijdens een zwerftocht met gemak overbruggen.

Het voorkomen van de Groene glazenmaker op deze plaats is reden om de komende jaren de ontwikkelingen goed in de gaten te houden. Ik ben benieuwd of hier daadwerkelijk een populatie zal ontstaan. Bij de gemeente Groningen heb ik in elk geval aangegeven dat aan de noordzijde van de wijk, op enkele tientallen meters afstand van de huidige populatie, een perfecte watergang ligt om Krabbenscheer in uit te zetten. Daar kan een ideaal leefgebied ontstaan, dat erg lijkt op het leefgebied bij Woudbloem (waar zich een kernpopulatie bevindt). Hopen dat ze dat advies oppakken, want dan kan de ecologische wijk Drielanden wel eens een belangrijk gebied voor de Groene glazenmaker worden. Leuk is ook te vermelden dat ik elders in het gebied 1 exemplaar Krabbenscheer aantrof, dus met een beetje geluk gaat uitbreiding ook op een natuurlijke manier plaatsvinden.

Vrouwtje Groen glazenmaker bezig met ei-afzet

Ewoud van der Ploeg
agrius_convulvuli@hotmail.com

's Nachts vliegende libellen

In mei van 2009 werden er een aantal bijzondere libellenwaarneming gedaan. Op 24 mei rond 4.00 uur in de ochtend vlogen er 2 vers uitgeslopen libellen in mistnetten van vogelaars (ringers). Op 30 mei werd opnieuw een libel gevangen. De vangstplek waar het net was opgesteld heeft een open karakter. Het net hangt op ongeveer 1m hoogte en bevindt zich op 100 meter van het dichtstbijzijnde water. De eerste twee gevangen exemplaren zijn niet op naam gebracht. Het exemplaar van 30 mei bleek na determinatie een juveniele Grote keizerlibel (*Anax imperator*) te zijn.

Wanneer het warm genoeg is, kunnen glazenmaker-larven 's avonds uit het water komen. Ze gebruiken dan de nacht om veilig uit te sluipen en hun vleugels uit te laten harden. Met het eerste ochtendgloren kunnen ze opvliegen. Het moet dan wel voldoende warm zijn. Aangezien het erg vroeg in het jaar was (de meeste keizerlibellen sluipen pas in juni uit), en erg vroeg in de och-